

Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Державний обліковий номер: 0825U001258

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 14-04-2025

Статус: Захищена

Реквізити наказу МОН / наказу закладу:

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Єрмак Тетяна Миколаївна

2. Tetiana M. Yermak

Кваліфікація:

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Вид дисертації: доктор філософії

Аспірантура/Докторантура: ні

Шифр наукової спеціальності: 011

Назва наукової спеціальності: Освітні, педагогічні науки

Галузь / галузі знань: освіта

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: Теорія навчання в закладах загальної середньої і вищої освіти

Дата захисту: 03-06-2025

Спеціальність за освітою: Магістр, керівник підприємства, установи та організації (у сфері освіти та виробничого навчання)

Місце роботи здобувача:

Код за ЄДРПОУ:

Місцезнаходження:

Форма власності:

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

III. Відомості про організацію, де відбувся захист

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): PhD 26299

Повне найменування юридичної особи: Інститут педагогіки Національної академії педагогічних наук України

Код за ЄДРПОУ: 02141221

Місцезнаходження: вул. Богдана Хмельницького, буд. 10, Київ, 01030, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія педагогічних наук України

Ідентифікатор ROR:

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Інститут педагогіки Національної академії педагогічних наук України

Код за ЄДРПОУ: 02141221

Місцезнаходження: вул. Богдана Хмельницького, буд. 10, Київ, 01030, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія педагогічних наук України

Ідентифікатор ROR:

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації: Українська

Коди тематичних рубрик: 14.25.17, 14.25.07

Тема дисертації:

1. Формування лідерських навичок в учнів закладів загальної середньої освіти
2. Formation of leadership skills in students institution of general secondary education

Реферат:

1. У дисертації запропоновано вирішення актуального наукового завдання щодо формування лідерських навичок в учнів закладів загальної середньої освіти. На основі ґрунтовного аналізу наукових джерел встановлено, що лідер є суспільно активною особистістю, яка має сформовані відповідні лідерські навички, що дають змогу позитивно впливати на іншого суб'єкта чи групу, мобілізуючи їх на досягнення суспільно значущої мети задля зміни певних соціальних ситуацій. У контексті дослідження проаналізовано найбільш відомі теорії лідерства, зокрема теорію рис лідера, що виокремлює харизматичного й трансформаційного лідера; теорії інтерактивного, ситуаційного лідерства, нормативну модель В. Вроома, Ф. Еттона та А. Яго, які зважають на обставини, що зумовлюють розмаїття стилів лідерства; ймовірнісні теорії лідерства, які визначають чинники ефективного лідерства; теорію шляхів та цілей Р. Дж. Хауса, яка подає стилі лідерської поведінки: директивне, підтримувальне, лідерство спільної участі й лідерство, зорієнтоване на результат;

теорію лідерських ролей, яка презентує розмаїття типологій лідерства залежно від змісту діяльності, стиля керівництва, характеру діяльності; синтетичні концепції лідерства (суперлідерство, теорія «видатної людини»). З'ясовано, що за своєю сутністю лідерські навички є сукупністю стійких характеристик особистості, які забезпечують ефективність діяльності та допомагають посідати позицію лідера в групі, виявляються в організаторських здібностях, умінні суттєво впливати на поведінку й настрої людей, бути прикладом для наслідування. Лідерські навички учнів закладів загальної середньої освіти подано як систему, що охоплює чотири групи: особистісні, когнітивні, соціальні та громадянські навички. Зазначено, що: особистісні навички – це якості, які певним чином характеризують особистість учня. До групи особистісних навичок віднесено: ініціативність, тайм-менеджмент, гнучкість, цілеспрямованість, відповідальність, постійне особистісне зростання, стресостійкість; когнітивні навички поєднують набір розумових навичок, які дають змогу учням обробляти інформацію про навколишній світ та вирішувати різноманітні проблеми. До групи когнітивних навичок увійшли: критичне мислення, креативність, уміння розв'язувати проблеми, самонавчання та саморозвиток, цифрова грамотність, медіаграмотність; соціальні навички – це здатність успішно й ефективно взаємодіяти з конкретними людьми або різними групами, компетентно виконувати соціальні завдання, досягаючи поставлених цілей. До цієї групи належать: емоційний інтелект, комунікативність, робота в команді, соціальна відповідальність, здатність діяти автономно; громадянські навички, за допомогою яких реалізується суспільна і громадська активність учнів як відповідальних громадян. Громадянські навички охоплюють: громадянську свідомість, волонтерство, безпеку, участь у житті громади, толерантність. Встановлено, що лідерські навички можуть бути схарактеризовані за певним мотиваційним аспектом, що визначає прийняття учнем на себе ролі лідера – лідерською позицією; когнітивним аспектом, який охоплює лідерські знання про способи діяльності й управління командою й самим собою; діяльнісний аспект, що віддзеркалює особливості лідерської поведінки, внесок лідера в групову діяльність, використання ним організаційного алгоритму та емоційний аспект, який забезпечує прийняття групою лідера й у такий спосіб розгортання лідерського впливу. Визначено критерії сформованості лідерських навичок в учнів, до яких віднесено: мотиваційний, когнітивний, діяльнісний та оцінювально-рефлексійний. В основу побудови критерійного підходу до сформованості в учнів закладів загальної середньої освіти лідерських навичок покладено соціально-психологічні показники розвитку дітей підліткового віку, показники вияву лідерських якостей, а також загальні показники сформованості вмінь і навичок. Мотиваційний критерій визначає ієрархію пізнавальних, навчальних, особистісних, соціальних мотивів, потреб, настанов, ціннісних орієнтацій у вияві лідерських навичок учнів. Когнітивний критерій охоплює знання, якими володіє учень, що дають йому змогу бути лідером у тій чи тій сфері діяльності, виявляти лідерські навички та розвивати їх. Діяльнісний критерій засвідчує здатність і готовність учня до застосування своїх знань і навичок на практиці, в конкретному акті лідерства виявляти доцільний стиль керівництва організацією. Оцінювальнорефлексійний критерій об'єднує здатність до розпізнання й управління власними емоціями та емоційними станами інших з метою досягнення цілей організації. Встановлено, що лідерські навички за змістом є сукупністю мотиваційного, когнітивного, діяльнісного й оцінювально-рефлексійного компонентів, що зумовлюють лідерську позицію, ефективне застосування знань про лідерство, ініціюють лідерську поведінку та цілеспрямований лідерський вплив, які, врешті-решт, забезпечують досягнення цілей командної роботи.

2. The solution to an actual scientific problem regarding the formation of leadership skills in students of general secondary education institutions is offered in dissertation. According to the result of a deep analysis of scientific sources, it was established, that a leader is a socially active individual, who has appropriate leadership skills, that make it possible to positively influence another subject or group, mobilizing them to achieve socially significant goals in order to change certain social situations. The most common theories of leadership were studied in this research, like, the Theory of Leader Traits, which distinguishes the charismatic and transformational leaders; theories of Interactive, Situational leadership, the Normative The Vroom-Yetton-Jago model is a contingency approach to group decision making that is designed specifically to help leaders select the best approach to making decisions.; Probabilistic theories of leadership, which determine the factors of effective leadership; R. J. House's

founder of Path-Goal theory, which describes styles of leadership behavior – directive, supportive, participatory leadership and result-oriented leadership; The theory of leadership roles, which presents a variety of leadership typologies depending on the content of the activity, leadership style, nature of the activity; synthetic concepts of leadership (super leadership, the theory of the "outstanding person"). It was discovered that leadership skills are essentially a set of stable personality characteristics that confirm the effectiveness of activities and help to set the leader in a group, are manifested in organizational skills, able to significantly influence the behavior and mood of people, to be the role model. Leadership skills of students of general secondary education institutions are distinguished into four groups – personal, cognitive, social and civic skills. Personal skills are those that identify a student's personality in a particular way. Initiative, time management, flexibility, purposefulness, responsibility, constant personal growth, stress resistance – all these skills are included into the group of personal skills. Cognitive skills are a set of mental skills that allow students to process information about the surrounding world and solve various tasks. The group of cognitive skills includes: critical thinking, creativity, ability to solve problems, self-learning and selfdevelopment, digital literacy, media literacy. Social skills are the ability for the effective interaction between specific people or different groups, competently perform social tasks while achieving set goals, this group includes: emotional intelligence, communication, teamwork, social responsibility, ability to act autonomously. Civic skills – skills with the help of which social and public activity of students as responsible citizens is realized. Civic skills include: civic awareness, volunteering, safety, participation in community life, tolerance. That leadership skills, as it was established, can be characterized by a certain motivational aspect that determines the student's recognition of the leader's role – a leadership position; the cognitive aspect, which indicates the leadership awareness about methods of activity and management of the team and him\herself; the activity aspect, which reflects the peculiarities of leadership behavior, the leader's contribution to group activity, his use of the organizational algorithm, and the emotional aspect, which ensures the group's acceptance of the leader and, in this way, the deployment of leadership influence. The following aspects of the formation of students' leadership skills have been submitted – motivational, cognitive, activity-based and evaluative-reflective. The basis of the construction of the criterion base for the formation of leadership skills in students of general secondary education institutions is the sociopsychological indicators of the development of adolescent students, indicators of the manifestation of leadership qualities, as well as general indicators of the formation of skills and abilities. The criteria of motivation specifies the hierarchy of cognitive, educational, personal, social motives, needs, instructions, value orientations in the indication of students' leadership skills. The cognitive criteria covers the knowledge possessed by the student, which allows him to be a leader everywhere, to reveal leadership skills and develop them. The activity criteria shows the student's ability and readiness to apply his knowledge and skills in practice, being a leader in a particular situation, to show the special way of project. The evaluative-reflective criteria reflects the ability to recognize and manage one's own emotions and the emotional states of others in order to achieve the organization's goals.

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки: Науки про життя, нові технології профілактики та лікування найпоширеніших захворювань

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності: Не застосовується

Підсумки дослідження: Теоретичне узагальнення і вирішення важливої наукової проблеми

Публікації:

- Ковальчук В.І., Єрмак Т. М. Створення інформаційно-освітнього простору школи для формування в учнів навичок 21 століття. Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. 2020. № 34. С. 85–102.
- Єрмак Т. М. Формування лідерських навичок учнів як соціальна і педагогічна проблема. Інноваційна педагогіка. 2020. № 21. С. 221–225.

- Єрмак Т. М. Готовність вчителів до формування лідерських навичок учнів. Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. 2020. № 27. С. 252–256.
- Єрмак Т. М. Підготовка вчителів до формування лідерських навичок в учнів за програмою «Лідер у мені». Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка, 2021, Вип. 46. Ч.2. С. 188–195. doi: 10.31376/2410-0897-2021-2-46-188-195.
- Єрмак Т. М. Класифікація і зміст лідерських навичок учнів закладів загальної середньої освіти. Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка. 2022. Вип. 3 (50). Ч.2. С. 267–273. doi: 10.31376/2410-0897-2022-3-50-267-273
- Єрмак Т. М. Форми і методи формування лідерських навичок учнів закладів загальної середньої освіти. Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету. 2022. Вип. 4. С. 160–173. doi: 10.31499/2307-4906.4.2022.270602
- Єрмак Т. М. Формування лідерських навичок учнів засобами проектної діяльності. Вісник науки та освіти. 2023. Вип. 4 (10). С. 449–459. doi: 10.52058/2786-6165-2023-4(10)-448-458
- Єрмак Т.М. Дослідно-експериментальна апробація педагогічних умов формування лідерських навичок учнів у інноваційному освітньому середовищі ліцею. Alfred Nobel University Journal of Pedagogy and Psychology, 2 (26). 2023. С. 121–123. doi: 10.32342/2522-4115-2023-2-26-13
- Kovalchuk V., Iermak T. The development of communication skills of students of secondary school as a component of their leadership potential. Society. Integration. Education: Proceedings of the International Scientific Conference (Rezekne, May 28th–29th, 2021). Rezekne, 2021. Vol. II. P. 292–303. DOI: 10.17770/sie2021vol2.6384 URL: <https://conferences.rta.lv/index.php/SIE/SIE2021/paper/view/4527>
- Єрмак Т. М. Створення освітнього середовища в закладі загальної середньої освіти для формування лідерських навичок. International Scientific Periodical Journal «Modern Scientific Researches». 2020. С. 69–72. URL: <https://www.modscires.pro/index.php/msr/issue/view/msr13-05/msr13-05>
- Kovalchuk V., Shevchenko L., Iermak T., Chekaniuk K. Computer modeling as a means of implementing project-based activities in STEM-education. Open Journal of Social Sciences. 2021. Vol.9. No.10. P. 173–183. doi: 10.4236/jss.2021.910013
- Ковальчук В., Єрмак Т. Формування лідерських навичок в учнів закладів загальної середньої освіти: методичний посібник. Житомир, ПП «Рута», 2023. 228 с.
- Лідерство, засноване на цінностях: кейси уроків з формування лідерських навичок учнів: методичний посібник / за заг. ред. Ковальчука В.І., Єрмак Т.М., Козлової Т.В. Київ:ТОВ Видавнича група «Шкільний світ». 2023. 56 с.

Наукова (науково-технічна) продукція: методи, теорії, гіпотези

Соціально-економічна спрямованість:

Охоронні документи на ОПВ:

Впровадження результатів дисертації: Впроваджено

Зв'язок з науковими темами: 0118U003365 0121U100346

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Засекіна Тетяна Миколаївна

2. Tetiana M. Zasiiekina

Кваліфікація: д.пед.н., с.н.с., 13.00.09

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Інститут педагогіки Національної академії педагогічних наук України

Код за ЄДРПОУ: 02141221

Місцезнаходження: вул. Богдана Хмельницького, буд. 10, Київ, 01030, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія педагогічних наук України

Ідентифікатор ROR:

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Алексеєнко Тетяна Федорівна

2. Tetiana F. Alieksieienko

Кваліфікація: д. пед. н., професор, 13.00.07

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-2060-2354

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Інститут педагогіки Національної академії педагогічних наук України

Код за ЄДРПОУ: 02141221

Місцезнаходження: вул. Богдана Хмельницького, буд. 10, Київ, 01030, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія педагогічних наук України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Попов Роман Анатолійович

2. Roman A. Popov

Кваліфікація: д. пед. н., доц., 13.00.09

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Класичний приватний університет

Код за ЄДРПОУ: 19278502

Місцезнаходження: вул. Жуковського, буд. 70-б, Запоріжжя, Запорізький р-н., 69002, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Рецензенти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Канішевська Любов Вікторівна

2. Lyubov Kanishevska

Кваліфікація: д. пед. н., професор, 13.00.07

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Інститут проблем виховання Національної академії педагогічних наук України

Код за ЄДРПОУ: 24592608

Місцезнаходження: вул. М. Берлінського, буд. 9, Київ, 04060, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія педагогічних наук України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Пшенична Ірина Сергіївна

2. Iryna S. Pshenychna

Кваліфікація: к. пед. н., доц., 13.00.09

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-0602-2994

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Київський національний університет технологій та дизайну

Код за ЄДРПОУ: 02070890

Місцезнаходження: вул. Мала Шияновська, буд. 2, Київ, 01011, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

VIII. Заключні відомості

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
голови ради**

Малихін Олександр Володимирович

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
головуючого на засіданні**

Малихін Олександр Володимирович

**Відповідальний за підготовку
облікових документів**

Загорулько Марина Олександрівна

Реєстратор

УкрІНТЕІ

**Керівник відділу УкрІНТЕІ, що є
відповідальним за реєстрацію наукової
діяльності**

Юрченко Тетяна Анатоліївна